

דף עו.

עין משפט א.

ח"מ סימן שו פ"ה ג.

ה. נתנו לו לצובעו אדום וצבעו שחור או צבעו מכוער, וכן אם נתן עצים לחרש לעשות מהם כסא נאה ועשה מהם כסא רע או ספסל במקום כסא^ה, אם השבח יותר על ההוצאה נותן בעל הכלי את ההוצאה^ט, ואם ההוצאות יותר על השבח נותן לו את השבח בלבד.

ו. אמר בעל הכלי איני רוצה בתקנה זו אלא יתן לי דמי הצמר או דמי העצים שלי אין שומעין לו^ז, וכן אם אמר האומן קח לך דמי עציך או צמרך אין שומעין לו שאין אומן קונה בשבח כלי שעשה.

ח"מ סימן שלג פ"ה ה

עיין לעיל דף עה: עין משפט ל

עין משפט ב.

ח"מ סימן שלג פ"ה ד

ד. פועל שכיר יום שחזר אחר שהתחיל במלאכתו שמיין לו מה שעשה ונוטל וידו על העליונה^ז.

הגה: בין הוקרה המלאכה^ל או הוזלה. ודוקא שחזר בסתם, אבל אם אמר

ה. מברייטא שם ק"א ע"א.

ט. כר"י שם במשנה ובברייטא, והרמב"ם בפ"י משכירות הלכה ד'. וכך פירשו רש"י והרא"ש אלא שהירושלמי פירש אם השבח יתר על ההוצאה בענין אחר ע"ש בסמ"ע ובש"ך מה שהאריכו וכמה חילוקי דינים. וכתב ה"ה שם בשם רש"י בב"מ קי"ז ע"ב ד"ה אם השבח, וד"ה נותן, ופירושו, את ההוצאה היינו דמי עצים וסמנים ושכר טרחתו של האומן כשאר שכיר יום, ולא מה שפסק עמו בקבלנות.

ועיין בדברי הגאון באות ה' מה שפירש דברי הרמ"א וד' השיטות שבדבר.

י. כתב הכסף משנה טעם לדבר לפי שאמרנו אם השבח יותר על ההוצאה, ואם ההוצאה יותר על השבח והיא תקנה לכל אחד משניהם, ובזה אין מקום למה שכתב הראב"ד שאין לזה טעם ע"ש.

כ. מפורש בגמ' בב"מ ע"ז ע"ב דרב פליג על רבי דוסא בחדא.

ל. כגון שכרו בח' דינרים ליום ועשה עמו חצי היום, ואפי' נתייקרה שצריך ליתן לאחד מחצי היום ו' דינרים, אפ"ה צריך ליתן לראשון ד' דינרים מחצית היום שעשה, ואין אומרים שיתן לו רק ב' דינרים כדי שתגמר המלאכה בח' דינרים כפי מה שהתנה, כ"כ

שחוזר בגלל שהמלאכה הוקרה אין שומעין לו ^ז.

ה. בקבלן שחזר אחרי שהתחיל במלאכתו שידו על התחתונה שמין לו מה שעתידי לעשות בין שהוזלו בעת ששכרן בין שלא הוזלו, וכן בין שהוזלה המלאכה אח"כ בין שלא הוזלה שמין לו מה שעתידי לעשות. כיצד, קיבל ממנו קמה לקצור בשתי סלעים ^ז, וקצר חציה והניח חציה, או בגד לארוג בב' סלעים ארג חציו והניח חציו, שמין לו מה שעתידי לעשות אם היה שוה סלע וחציו, נותן לו חצי סלע או יגמור מלאכתו, ואם היה הנשאר שוה חצי סלע נותן לו רק סלע שהרי לא עשה אלא חצי מלאכה.

הגה: בעה"ב החוזר בו דינו כקבלן ^ז וידו תמיד על התחתונה.

ח"מ סימן קצ סעיף י"א

י. המוכר לחבירו שדה באלף זוז ונתן לו מקצת הכסף והיה יוצא ונכנס ותובע שאר הכסף, אפי' לא נשאר לו אצל הלוקח אלא זוז אחד לא

הטור. וכן אם הוזלה דהיינו שמחצית היום השני יכול להשיג בב' דינרים כדי שיגמור צריך ליתן לראשון ו' דינרים, ואינו מעכב בעה"ב בידו אלא ב' דינרים להשלים המלאכה, והש"ך בס"ק י"ט העיר על האופן השני דמדוע יתן לו ו' דינרים, יותר ממה שעשה במחצית היום כפי מה סיכם איתו דהיינו ד' דינרים. וכתב שמצא בכתב ישן דדין זה ליתא ע"ש.

מ. טור בשם ר"י. ובפעמוני זהב הביא ממוהר"ר מסעוד אנקאווא שרצה לדון מרמ"א זה דאם הפועל רוצה לחזור במחצית היום באומרו שרצונו לעבוד עם ראובן שנותן לו יותר על שכרו כתב, דאינו יכול לחזור וכופין אותו לעבוד עם הראשון. והרב דחה דבריו וכתב שכוונת הרמ"א כאן רק לענין שאין ידו על העליונה של החוזר בו, אך ודאי שיכול לחזור ובלבד שאם בעל הבית ימצא אחר שיקח יותר על מחצית היום השני יעכב בידו, אבל הפועל יכול ללכת ולעבוד עם השני אם רצונו בכך ולא כייפינן ליה לעבוד עם הראשון. והביא ראיות לדבריו ע"ש. וגם שע"ז נאמר מקרא מלא דעבדי הם ולא עבדים לעבדים ובידו הרשות נתונה אצל מי לעבוד.

ואח"כ כתב דאם הפועל שחוזר בו מחמת שמצא אחר שיתן לו יותר ואין רצונו לעבוד אצל הראשון גם אם יוסיף לו אותה תוספת בזה שומעין לו, ואין כופין הפועל לעבוד אצל הראשון עם התוספת שהשני רוצה לתת לו, שע"ז נאמר ולא עבדים לעבדים, אבל אם אומר שאם הראשון יתן לו התוספת היה מסכים לעבוד איתו בזה כופין אותו ועובד עם הראשון בלי תוספת. ועיין בפ"ת מש"כ בשם חוות יאיר.

נ. שאינו שכיר לזמן ידוע, אלא למלאכה ידועה, שם בברייתא ע"ו ע"ב וכתב דפסק כן בדף ע"ו ע"א שם.

ס. מגמ' שם ע"ו ע"א, והרא"ש בפ"ו סי' ז'.

קנה הלוקח את כולה **ע** אע"פ שכתבו שטר או החזיק **פ** וע"כ אם חזר בו הלוקח יד המוכר על העליונה, ואם רצה אומר לו הילך מעותיך או קנה מהקרקע כנגד המעות שנתת לי עד היום, ונותן לו מהזיבורית שבה **ז**, וכפי השער של עכשיו.

ואם חזר המוכר יד הלוקח על העליונה **ק** אם רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי קרקע כנגד מעותי ונוטל מהיפה שבה וכשער שפסקו.

ואם לא היה יוצא המוכר ונכנס אצל הלוקח ותובעו ביתרת המעות קנה הלוקח את כולה, ואין אף אחד מהם יכול לחזור, ויתרת הכסף עליו כשאר החובות.

הגה: אם זקף עליו הנשאר במלוה אפי' שיוצא ונכנס אחר יתרת המעות קנה. והוא שנתן לו מקצת המעות בתורת פרעון, אבל נתן לו מקצת המעות

ע. מברייאת במציעא ע"ז ע"ב ורמב"ם ריש פ"ח ממכירה. ובסמ"ע ס"ק י"א כתב דכוונת דבריו של הרא"ש דכנגד המעות שלא נתן יכול כל אחד לבטל המקח מן הדין. וכנגד הדמים שנתן יש להחזור בו הדין של ידו על התחתונה, והיינו שאם המוכר חזר בו כנגד הדמים שלא קיבל ורצה לקיים המקח כנגד הדמים שקיבל, והלוקח אומר כיון שאתה חוזר מהמקח נגד הדמים שלא נתתי לך עדיין א"כ אני אחזור מהכל, בזה יש ללוקח החוזר בו אף נגד הדמים שנתן דין ידו על התחתונה, כלומר שיכול המוכר לסלקו במעות או בזיבורית שבכסו וכשער של עכשיו דאין דינו בבינונית כבעל חוב, משום שלא שייך בו נעילת דלת בפני לוויין. ואם הלוקח חזר בו רק כנגד הדמים שלא נתן עדיין, והמוכר אומר כיון שאתה חוזר כנגד הדמים שלא נתת עדיין אני חוזר בי מהכל, יש למוכר החוזר בו כנגד הדמים שקיבל דין ידו על התחתונה, והיינו שהלוקח יכול לכופו שימכור המוכר כל אשר יש לו ויתן לו רק מזומנים, ואם הלוקח רוצה יכול לכופו אף שיש לו מעות ליתן לו קרקע דוקא מעידית שבכסו כשער של עכשיו, רק שאינו יכול לכופו בקיום מקצת המקח של קרקע זו. ועיין בביאורים ס"ק ו' דהעלה לעיקר כדברי הר"ן שחלק על הרא"ש ושם בפירוש הדברים לדעת הר"ן.

ועיין בפעמוני זהב שהסתפק בסרסור שהוא עייל ונפיק אזוזי אם דינו כמו בעל הבית או כמוכר מפני רעתה ואפי' עייל ונפיק קנה.

פ. ה"ה אם קנה בקנין סודר. כ"כ הטור. סמ"ע ס"ק י"ב.

צ. דצריך לקבל עליו החוזר בו היזק הניכר. וה"ה במטלטלין שראויים לחלק. כ"כ הט"ז.

ק. עיין בביאורים ס"ק ז' דדוקא כשהלוקח רוצה ליתן עכשיו כל המעות, והמוכר רצה לחזור בו משום דנפיק ועייל אזוזי ביומו אז יד הלוקח על העליונה, אבל אם הלוקח ג"כ אין לו עכשיו ליתן לו כל המעות ורצה שימתין לו המוכר על יתרת המעות יכול המוכר לבטל כל המקח ואין יד הלוקח על העליונה בכה"ג.

בערבון ר' בעלמא אפי' לא נפיק ועייל אזוזי לא קנה רק כנגד מעותיו
אלא א"כ פירש ש' שיקנה הכל. ובלא פירש שניהם יכולים לחזור ולא
קנה רק מן הגרועה ט' שבשדה ונגד מעותיו.

יא. מכר השדה מפני רעתה אפי' שיוצא ונכנס אזוזי קנה הכל א' ואין
הלוקח יכול לחזור בו, וה"ה במוכר מטלטלין אע"פ שמשך הלוקח
הפירות והוציאן לרשותו והמוכר נכנס ויוצא על יתרת הדמים לא קנה
ויד החוזר בו על התחתונה, אא"כ מכר מפני רעת המטלטלין שאז קנה
הכל.

חור"מ סימן שלב פעיף א

עין משפט ג.

א. אמר לשלוחו צא ושכור לי פועלים בשלשה והלך ושכרן לו
בארבעה, אם אמר להם השליח שכרכם עלי נותן להם ארבעה,
ונוטל מבעל הבית שלשה ומפסיד השליח אחד מכיסו ב'.

ואם אמר להם שכרכם על בעל הבית, נותן להם בעה"ב כמנהג המדינה,
היה במדינה מי שנשכר בשלשה ומי שנשכר בארבעה אינו נותן להם
אלא שלשה, ויש להם תרעומת על השליח ב', במד"א כשאין מלאכתן

ר. היינו שאמר לו קבל מידי מקצת מעות המקח ואקנה בהן, ואם אחזור בי החזק אותם
לעצמך וע"כ קוראהו ערבון. סמ"ע ס"ק י"ד.

ש. ב"י בשם התוס' בב"מ מ"ח ע"ב ד"ה בזמן, אבל דעת רש"י והטור דדוקא המוכר צריך
לגלות דעתו שמקנה לו בהן את כולו, ולא סגי באמירת הלוקח לחוד. סמ"ע ס"ק ט"ו.

ת. כדין מוכר חצי שדה בסוף סי' רי"ח דבמוכר סתם נותן לו מהגרוע. סמ"ע ס"ק ט"ז.

א. מגמ' מציעא ע"ז ע"ב. ומה שע"ל נפיק אזוזי משום שירא שמא תתגלה רעתה ויחזור בו
הלוקח, וגם לא כל האנשים דינא גמירי. ש"ך ס"ק ח'.

ב. מב"מ ע"ו ע"א, והשליח כאן הפסיד עצמו כיון ששינה בשליחותו ואמר להם שכרכם
עלי.

והרמ"א הוסיף, וי"א דאם כל הפועלים אינם נשכרים רק בארבעה בעל הבית נותן לשליח
ארבעה. והגם שכתב כן בשם י"א אין חולק בזה, וכו"ע מודים וכך העלה הסמ"ע בס"ק
ב', והב"ח, והש"ך בס"ק ב'.

וכתב הרמ"ה, אבל יותר מארבעה אינו נוטל מבעל הבית, אף שהמלאכה שוה יותר דלעולם
אין השליח נוטל יותר ממה שקצב לפועליו אף שההנהגה אותו יותר, שלא יהיה עושה סחורה
בפרתו של חבירו. ש"ך ס"ק ג'.

ג. ואם שכרם סתם ואין הפועלים יודעים שאין המלאכה שלו, דינו כאמר להם שכרכם
עלי כמו בסי' של"ט סעיף ז'. ש"ך ס"ק ד'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים
בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

ניכרת ^ד אבל אם ניכרת והרי היא שוה ארבעה נותן להם בעל הבית ארבעה ^ה שאילו לא אמר להם שלוחו ארבעה לא היו טורחים ועושים שוה ארבעה.

עין משפט ד. יו"ד סימן שלו סעיף א

- א. נתנה תורה רשות לרופא לרפאות, ומצוה היא ^ו, ובכלל פיקוח נפש הוא ^ז ואם מונע עצמו הרי זה שופך דמים ^ח. אפי' יש לו מי שירפאנו ^ט ילך לעוד רופא, שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות.
- ב. לא יתעסק ברפואה אא"כ הוא בקי ואין שם גדול ממנו, שאם לא כן הרי הוא שופך דמים.
- ג. אם ריפא ברשות בי"ד וטעה והזיק פטור מדיני אדם ^י וחייב בדיני שמים. ואם המית ונודע לו ששגג הרי זה גולה על ידו ^י.

עין משפט ה.ז.ז. חו"מ סימן שלב סעיף א

עין לעיל עין משפט ג

- והתרעומת שיש להם על השליח שאומרים לו כיון שיש מי שנשכרין בדי' היינו יכולים לטרוח ולמצוא בדי'. ולפ"ז אם כל הפועלים נשכרים בג' אפי' תרעומת אין להם על השליח. ש"ך ס"ק ו'.
- ד. כגון חפרו חפירה ונתמלאה במים וא"א לדעת מלאכת החפירה וכן כל כיוצא בזה מגמ'.
- ה. משמע אפי' כל הפועלים נשכרים בג', וכן משמע מהטור ומהסוגיא, אבל הרא"ש כתב שנותן להם ארבעה דוקא כשיש נשכרים בדי', וכתה הש"ך דלא פליגי אלא כוונת הרא"ש דאיכא פועלים כשעושים מלאכה יפה מקבלים ארבעה אבל אם גם במלאכה יפה אין מי שמקבל די' ודאי שאינו נותן להם די'. ש"ך ס"ק ח'.
- ו. בב"ק פ"ה ע"א.
- ז. כ"כ הרמב"ן בסת"ה הואיל ומחללין שבת ברפואות הוי פיקוח נפש.
- ח. מיומא פ"ד ע"א וע"ב.
- ט. מירושלמי פ"ד דנדרים.
- י. אבל אם הזיק במזיד אפי' ריפא ברשות בי"ד חייב בדיני אדם. ש"ך.
- יא. מתוספתא פ"ח דבב"ק. ומ"מ א"צ למנוע עצמו מלרפאות מחשש טעות, דמצוה היא כמו שנתבאר. ש"ך ס"ק ג'.

עין משפט ט.

חור"מ סימן שלב פעיף ב

ב. אמר לו בעה"ב לשליח תשכור לי בארבעה והלך השליח ושכר בשלשה אע"פ שמלאכתן שוה ארבעה אין להם אלא שלשה, שהרי קיבלו על עצמם ל ויש להם תרעומת על השליח.

הגה: ולא שנא אמר להם שכרכם עלי או על בעל הבית.

עין משפט י.

חור"מ סימן שלב פעיף ג

ג. אמר לו בעה"ב בשלשה והלך השליח ואמר להם בארבעה והשיבו לו הרינו כמו שאמר בעה"ב, אין דעתם אלא שיתן בעה"ב יותר מארבעה מ, וע"כ שמין מה שעשו אם שוה ארבעה נוטלים ארבעה מבעל הבית, ואם אינו שוה או אינו ידוע אין להם אלא שלשה נ.

הגה: ואם אמר השליח שכרכם עלי, בכל ענין נותן להם ארבעה ס, וה"ה אם לא היו פועלים נשכרים רק בארבעה נותן להם ארבעה.

עין משפט כ.

חור"מ סימן שלב פעיף ד

ד. אמר לו בעה"ב בארבעה, והלך השליח ואמר להם בשלשה, ואמרו לו כמו שאמר בעל הבית, אע"פ שמלאכתן שוה ארבעה אין להם אלא שלשה ע שהרי שמעו שלשה וקיבלו עליהם.

ל. אוקימתא דמתניתין שם בע"ו ע"א. והתרעומת שיש להם על השליח משום אל תמנע טוב מבעליו. ש"ך ס"ק י"א.

מ. מגמ' שם ע"ו ע"א פשיטא וכו'. ואין לומר כיון שאמרו כמו שאמר בעה"ב א"כ יתן להם שלשה שאמר אפי' מלאכתן ד' או שכל הפועלין נשכרים בד', קמ"ל דודאי לא לגרוע חלקן ממה שאמר להם השליח, ומ"מ הדין אין הולכין אחר כוונתן אלא כמו שנתבאר בסעיף א'. סמ"ע ס"ק ח'.

ובתרומת הדשן בסי' שכ"ג כתב דהדמים מודיעין לענין שכירות פועל אע"ג דלא אמרינן כן לענין בתים. סמ"ע ס"ק ח'.

נ. דסברו וקיבלו כמו שנתבאר בסעיף ב'. סמ"ע ס"ק ט'.

ס. כ"כ ה"ה בפ"ט משכירות הלכה ג'.

ע. בעיא דלא איפשטא בב"מ ע"ו ע"א הלכך אין להם אלא שלשה, וכ"כ הרי"ף והרמב"ם בפ"ט משכירות הלכה ג'. והמוחזק בממון עיקר, וע"כ אם תפסו הפועלים ד' לא

הגה: בעה"ב שאמר לפועלים עשו עמי מלאכה בארבעה כמו שעשו חביריכם, והשיבו כמו שעשו חבירינו, ונמצא שנתן לחביריהם יותר צריך ליתן להם כמו לחביריהם. **פ.**

הגה: בעה"ב שהטעה פועלים ואמר להם עשו עמי בארבעה כמו שאר פועלים נשכרים, ונמצאו שנשכרים ביותר, או שהפועלים הטעו בעה"ב בכה"ג הוי כאילו לא שכרו זה את זה כלל, ונותן להם בפחות שבפועלים. **צ.**

הגה: בעה"ב ששכר פועל ואמר לו שיתן לו חפץ בשכרו **ק.**, יכול ליתן לו דמיו הואיל ולא משך החפץ לא קנאו.

עין משפט ל.מ. אה"ע סימן קמ פעיף ה

ח י. שליח הובאה של האשה שאמר לבעל אשתך עשתה אותי שליח

מוציאין מהם על פי מה שפסק הרמב"ם בבעיא דלא איפשטא, ואפי' אין מלאכתן שוה ארבעה מהני תפיסתן. ש"ך ס"ק י"ד.

פ. כ"כ הב"י בשם תלמידי הרשב"א. ומה שחזרו ואמרו כמו שעשו חבירינו, לא היתה דעתם שמאמינים לו שלא נתן להם יותר מארבעה וסברו וקיבלו, אלא דעתם היתה על אם יותר יתן להם יותר אע"פ שיש פועלים שנשכרין בפחות, וגם אפי' שמלאכתן אינה שוה כל כך, וכאן נותן להם יותר כיון שהטעה אותם בזה שאמר להם בארבעה כמו לחביריכם. ולא דמי לדין המחבר שאמר להם השליח בסתם בג' ששם הטעם אמרינן סברו וקיבלו על ג'. סמ"ע ס"ק י'.

והש"ך בס"ק ט"ו חלק על הרמ"א והוכיח מהש"ס דגם כאן בדינו של הרמ"א הרי הסכימו בארבעה ולא נתרצה בעה"ב ביותר.

וכתב בפעמוני זהב דלעיקובא צריכים הם לומר "כמו שעשו חבירינו" שמכח חזרתן בדברים אלו הוא שחייב לשלם להם כמו חביריהם, דסמכו על בירור הדברים וכך מדוקדק מדברי הסמ"ע בס"ק י'.

צ. היינו שכל הפועלים נשכרים ביותר יש בה', ויש בו' ויש בז', ואין נשכרים בארבעה הרי זה נותן להם כמו שנשכרים בפחות דהיינו ה'. וה"ה להיפך שהפועלים הטעו בעה"ב באומרם לו אנו נשכרים לך בח' כמו שנשכרים הפועלים ונשכרים בד'. ובה', ובו', נותן להם בפחות דהיינו בד' כי הטעו אותו. סמ"ע ס"ק י"א.

ק. ודוקא בחפץ הדין כן אבל לא בשטר חוב דהיינו שהתחייב לתת לפועל שטר חוב על בעה"ב, דאם לא יתן לו השטר החוב לא נתקיים התנאי, אבל מ"מ יכול ליתן לו מה ששוה השטר חוב כפי מה שהוא שוה למכור. סמ"ע ס"ק י"ט. וכתב בקצות ס"ק ו' דה"ה אם הבטיח לשכיר דבר שלא בא לעולם הגם שלא קנאו מ"מ חייב לו בדמיו כמו לגבי החפץ הגם שלא קנאו כיון שלא משכו.

ר. כרב בגמ' סוף דף ס"ב ע"ב.

לקבל לה גיטה, והבעל אמר לו הולך לה, או זכה לה, ולא אמר כמו שאמרה היא, תהיה מגורשת רק כשיגיע לידה ^ש. אבל אמר לו הולך לה, או זכה לה "כמו שאמרה היא", אפי' משהגיע לידה אינה מגורשת ^ת.

דף עו:

עין משפט א.ב. אח"ע סימן קמ סעיף ט

ט יא. היה שליח לקבלה, ואמר לבעל אשתך עשתה אותי לשליח הובאה, ואמר לו הולך כמו שהיא אמרה, אינו גט עד שיגיע לידה, נשרף או אבד לפני שיגיע לידה הוי ספק מגורשת ^א.

עין משפט ד.ה. חו"מ סימן שלג סעיף א
עיינ לעיל דף עה: עין משפט כ

עין משפט ו.ז. חו"מ סימן שלג סעיף ד

ד ד. פועל שכיר יום שחזר אחר שהתחיל במלאכתו שמיין לו מה שעשה ונוטל וידו על העליונה ^ב.

הגה: בין הוקרה המלאכה ^א או הוזלה. ודוקא שחזר בסתם, אבל אם אמר

- ש.** דבלשון זו, הוא נשאר שלוחו של הבעל.
ת. שהשליח כאן עקר שליחותה של האשה, שמינתה אותו לשליח הובאה, והוא שיקר ואמר שליח קבלה אני, שלא היה רצונו בשליח הובאה שיש בו טירחה יתירה שאינה מגורשת עד שיבוא לידה, והבעל נתן על דעת ששליח קבלה הוא, ולכן אינה מגורשת, שאינו לא שלוחה שעקר שליח ההובאה, ולא שלוחו של הבעל.
א. טור ור"ן, דבעיא דלא איפשיטא היא בב"מ דף ע"ו ע"א, שספק אם אחרי דיבור הבעל אזלינן והרי אמר לו הולך כמו שאמרה, והוא נשאר שליח קבלה ומגורשת מיד, או אחרי הדיבור של השליח אנו סומכים והרי הוא עקר שליחותו לקבלה, ואינו שליח לא של האשה ולא של הבעל, ולא מגורשת כלל, כ"כ בט"ז.
ב. מפורש בגמ' בב"מ ע"ז ע"ב דרב פליג על רבי דוסא בחדא.
ג. כגון שכרו בח' דינרים ליום ועשה עמו חצי היום, ואפי' נתייקרה שצריך ליתן לאחד מחצי היום ו' דינרים, אפ"ה צריך ליתן לראשון ד' דינרים מחצית היום שעשה, ואין אומרים שיתן לו רק ב' דינרים כדי שתגמר המלאכה בח' דינרים כפי מה שהתנה, כ"כ הטור. וכן אם הוזלה דהיינו שמחצית היום השני יכול להשיג בב' דינרים כדי שיגמור צריך

שחוזר בגלל שהמלאכה הוקרה אין שומעין לו ^ד.

ה. בקבלן שחזר אחרי שהתחיל במלאכתו שידו על התחתונה שמין לו מה שעתידי לעשות בין שהוזלו בעת ששכרן בין שלא הוזלו, וכן בין שהוזלה המלאכה אח"כ בין שלא הוזלה שמין לו מה שעתידי לעשות. כיצד, קיבל ממנו קמה לקצור בשתי סלעים ^ה, וקצר חציה והניח חציה, או בגד לארוג בב' סלעים ארג חציו והניח חציו, שמין לו מה שעתידי לעשות אם היה שוה סלע וחציו, נותן לו חצי סלע או יגמור מלאכתו, ואם היה הנשאר שוה חצי סלע נותן לו רק סלע שהרי לא עשה אלא חצי מלאכה.

הגה: בעה"ב החוזר בו דינו כקבלן ^ו וידו תמיד על התחתונה.

עין משפט ז"ט. חו"מ סימן שלג סעיף ה

ו. בדבר האבד אין חילוק בין קבלן לפועל ושניהם אינם יכולים לחזור

ליתן לראשון ו' דינרים, ואינו מעכב בעה"ב בידו אלא ב' דינרים להשלים המלאכה, והש"ך בס"ק י"ט העיר על האופן השני דמדוע יתן לו ו' דינרים, יותר ממה שעשה במחצית היום כפי מה סיכם איתו דהיינו ד' דינרים. וכתב שמצא בכתב ישן דדין זה ליתא ע"ש.

ד. טור בשם ר"י. ובפעמוני זהב הביא ממוהר"ר מסעוד אנקאווא שרצה לדון מרמ"א זה דאם הפועל רוצה לחזור במחצית היום באומר שרצונו לעבוד עם ראובן שנותן לו יותר על שכרו כתב, דאינו יכול לחזור וכופין אותו לעבוד עם הראשון. והרב דחה דבריו וכתב שכוונת הרמ"א כאן רק לענין שאין ידו על העליונה של החוזר בו, אך ודאי שיכול לחזור ובלבד שאם בעל הבית ימצא אחר שיקח יותר על מחצית היום השני יעכב בידו, אבל הפועל יכול ללכת ולעבוד עם השני אם רצונו בכך ולא כייפין ליה לעבוד עם הראשון. והביא ראיות לדבריו ע"ש. וגם שע"ז נאמר מקרא מלא דעבדי הם ולא עבדים לעבדים ובידו הרשות נתונה אצל מי לעבוד.

ואח"כ כתב דאם הפועל שחוזר בו מחמת שמצא אחר שיתן לו יותר ואין רצונו לעבוד אצל הראשון גם אם יוסיף לו אותה תוספת בזה שומעין לו, ואין כופין הפועל לעבוד אצל הראשון עם התוספת שהשני רוצה לתת לו, שע"ז נאמר ולא עבדים לעבדים, אבל אם אומר שאם הראשון יתן לו התוספת היה מסכים לעבוד איתו בזה כופין אותו ועובד עם הראשון בלי תוספת. ועיין בפ"ת מש"כ בשם חוות יאיר.

ה. שאינו שכיר לזמן ידוע, אלא למלאכה ידועה, שם בכרייתא ע"ו ע"ב וכרב דפסק כן בדף ע"ז ע"א שם.

ו. מגמ' שם ע"ו ע"א, והרא"ש בפ"ו סי' ז'.

בהם ז' אלא א"כ נאנס כגון שחלה הוא ח' או אשתו או בנו, או ששמע שמת לו מת ואז יכולים לחזור.

הגה: מ"מ אינו משלם להם רק שכרם מה שעשו ט' וידם על העליונה.

הגה: חזר בעה"ב לאחר שעבר האונס וקבלם בסתם י' ועשו אח"כ מלאכתו צריך לשלם להם כל שכרן ואינו מנכה להם דבר.

הגה: גם בלא חזר בו הפועל בחלה או נאנס מנכה לו בעה"ב ימי חוליו או אונסו כ', וה"ה למלמד שחלה שמנכין לו דמי חוליו ל'.

י"א דאם כבר קיבל הפועל או המלמד את שכרו אין צריך להחזיר בנאנס מ'.

הגה: מלמד החוזר בו נקרא דבר האבד נ'. וכן סופר המקבל לכתוב ספר אחד וחוזר בו מקרי דבר האבד.

הגה: המלמדים דינם כשאר פועלים שצריכים להשכים ולהעריב ט' כמו

- ז. במשנה בב"מ ע"ה ע"ב ובברייתא ע"ו ע"ב.
- ודבר האבד. כתב הש"ך בס"ק כ"ג דבשוכר משרת אם יכול לעשות מלאכתו בעצמו לא הוה דבר האבד ואם אינו יכול לעשות בעצמו הוה דבר האבד והכל לפי ראות עיני הדיין.
- ח. מברייתא ע"ז ע"א.
- ובאם היה שכיר ונאלץ לברוח מחמת המגיפה כתב בפעמוני זהב דזה הוה אונס.
- ט. טור, והרא"ש בב"מ פ"ו סי' ו', ורש"י בב"מ ע"ז ע"ב ד"ה נותן לו.
- י. והש"ך בס"ק כ"ה כתב דאין נראה לחלק בין הקדים לו שכרו או לא, ובין חזר בעה"ב וקיבלן או לא חזר וקיבלן.
- כ. מתוס' בקידושין י"ז ע"א ד"ה חלה שלש.
- ל. ונראה דגם במלמד אם חזר בעה"ב וקבלו בסתם, ולא אמר לו לנכות לו ימי חוליו, דצריך לשלם לו שכרו, שאמרינן ממה שלא התנה כשחזר אליו משמע דמחל לו. סמ"ע ס"ק י"ט.
- מ. מתשובת מיימוני סוף ספר קנין סי' ל"א, ועיין בש"ך ס"ק כ"ה מש"כ.
- נ. ה"ה שליח ציבור החוזר בו הוה דבר האבד ואינו יכול לחזור בו. כ"כ בפעמוני זהב. ומלמד הוה דבר האבד כיון שכל רגע שהתינוק אינו לומד הוה פסידא דלא הדר. וסופר המקבל לכתוב ספר ג"כ הוה דבר האבד כיון שספר אחד בב' כתבי יד שונים הוא מקולקל. לפ"ז במלמד אם מעמיד לו מלמד אחר במקומו יכול לחזור בו. ועיין בש"ך ס"ק כ"ו כמה פרטי דינים בדין מלמד.
- ס. ממרדכי פ' האומנים סי' שמ"ג בשם מהר"ם.

שנתבאר בסי' של"א סעיף א'.

הגה: מלמד אסור לו לעשות מלאכתו עם הלימוד או להיות ער בלילה יותר מדאי, או למעט או להרבות באכילה^ע, וכל המשנה ידו על התחתונה ומפטרין אותו.

הגה: השכיר עצמו לזמן יש לו דין פועל, אבל השכיר עצמו ללמד ספר או חצי ספר יש לו דין קבלן^ב. ועיין בסי' של"ד סעיף א'-ד'. ובסי' של"ה סעיף א' בהג"ה מדיני מלמד.

ה ז. בדבר האבוד ובלא נאנס וחזר בו, אם בעה"ב היה מוצא פועלים אחרים^ז לשוכרם כששכר את אלו ועכשיו אינו מוצא הרי זה שוכר עליהם או מטעה אותם^ק.

הגה: ואם היה מוצא פועלים אחרים לשכור והטעה את אלו, צריך ליתן כפי מה שפסק להם בפעם השניה כשעשה להטעותן^ה.

ה ח. כיצד מטען, אומר להם סלע קצצתי לכם בואו וטלו שתיים, עד שיגמרו מלאכתן ואז אינו נותן להם אלא כפי שפסק עמהם בתחילה, ואפי' נתן לידם^ש השתיים מחזיר מהם התוספת ע"פ הדין.

ע. שם במרדכי בשם הירושלמי במסכת דמאי פ"ז הלכה ג'.

פ. כתב בתשובת הרא"ש כלל ק"ד סי' ד', מי ששכר מלמד לבנו לשנה ובתוך השנה מצא טוב ממנו כתב, שאינו יכול להוציאו מתחת ידו תוך זמנו כיון שהתחיל במלאכתו אם אינו פושע בה. ואם חזר בו בעה"ב צריך לשלם לו כל שכרו, כמבואר בסי' של"ה סעיף א' בהג"ה, והביאו הסמ"ע בס"ק ט"ז בהג"ה.

צ. כ"כ ה"ה בפ"ט משכירות הלכה ד' בשם הרשב"א, אבל הב"י הביא מתלמידי הרשב"א דאפי' לא היה מוצא בעה"ב פועלים אחרים הרי זה שוכר עליהן או מטען, גם בהגהות אשרי כתב כתלמידי הרשב"א. ש"ך ס"ק כ"ח.

ק. ואפי' לא התחילו עדיין במלאכה, כיון שהוא דבר האבד. כ"כ הטור והרא"ש, ובקבלן אפי' אינו דבר האבד ולא התחיל במלאכה עדיין מ"מ יכול להטעותו. ש"ך ס"ק כ"ט.

ר. כיון שעכשיו בשעה שבא להטעותן נמצאו אחרים, לא היה לו להטעותן כיון שמלאכתו יכולה להגמר ע"י אחרים. סמ"ע ס"ק כ"ג. וכ"כ הרא"ש וה"ה שם בשם הרשב"א.

ש. כתב ה"ה שם זה פשוט מהברייתא שם בע"ז ע"ב בין בנותן יותר בין בפוסק איתו וקל וחומר משוכר עליהן.

הגה: פועל שעושה בחנם עם בעה"ב יכול לחזור בו אפי' בדבר האבוד ת.

עין משפט י.

ח"מ סימן שלג סעיף ז

י. בד"א ששוכר עליהן עד כדי שכרן באין שם פועלים לשכור להשלים המלאכה, אבל אם יש שם פועלים לשכור ואמר לו החוזר בו צא והשכר מאלו והשלם מלאכתך, בין שכיר בין קבלן אין לו עליהם אלא תרעומת א, ושמין לשכיר מה שעשה ב ולקבלן מה שעתיד לעשות ג.

עין משפט כ.ל.מ.ג.

ח"מ סימן שלג סעיף א

עיין לעיל דף עה: עין משפט כ

ת. ממהרי"ק בשורש קל"ג אות ב'. אבל פשוט דאם בעה"ב רוצה לתת לו כעת שכר והוא דבר האבוד והפועל אינו רוצה אפי' בשכר לעשות, וכגון שהיו מתחילה פועלים אחרים ועכשיו אינו יכול להשיג פועלים אחרים צריך הפועל לשלם לבעה"ב כל היזיקו מדינא דגרמי. כ"כ הש"ך בס"ק ל"א.
א. שם בברייתא ע"ו ע"ב.
ב. וידו על התחתונה כמ"ש בסעיף ד'.
ג. ואינו יכול להטעות כמ"ש הרמ"א בסעיף ה'.